

Крайник Ольга Петрівна

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Львівського
регіонального інституту державного управління Національної академії
державного управління
при Президентіві України
ORCID: 0000-0001-6295-3999
e-mail: okraynyk@gmail.com*

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Розглянуто питання фінансового стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) в умовах продовження реформи децентралізації. Показано роль фінансово-бюджетної складової децентралізації управління на місцевому рівні. Проаналізовано окремі показники виконання місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад в усіх областях України. Сформовано умови ефективного виконання власних та делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. Показано шляхи реалізації інвестиційних можливостей шляхом використання як фінансових, так і природних та людських місцевих ресурсів.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування; ресурсний потенціал; децентралізація; місцеві фінанси; фінансове стимулювання; територіальна громада; спроможність територіальної громади; формування спроможності територіальної громади в умовах децентралізації.

Постановка проблеми. Реформування системи владних відносин передбачає, насамперед, децентралізацію фінансових повноважень і передачу значної їх частини на користь місцевого самоврядування. Зміни територіальної організації влади вимагають формування ефективного місцевого самоврядування, здатного забезпечити покращення умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Реалізація визначених завдань неможлива без підвищення рівня економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень, їх фінансового стимулювання і пошуку додаткових можливостей для наповнення місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні засади формування фінансової спроможності територіальних громад висвітлені в працях як зарубіжних, так і українських вчених-економістів, зокрема: А. Аффлека, М. Міллера, Е. Остром, Д. Фуллера, Т. Куценко, Я. Сіренко, Ю. Ганущака, І. Коліушко, Ю. Гургули, В. Пальчук, І. Сторонянської, А. Ткачука, Є. Ходаківського, Т. Ратошнюк, Л. Капітула, М. Плотнікова та інших.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний етап розвитку місцевого самоврядування характеризується повним

розумінням необхідності проведення змін за умови вивчення проблем розвитку територіальних громад та дослідження їх фінансової спроможності.

Так, при формуванні перспективної ОТГ важливим є попередній розрахунок її фінансової спроможності, який дасть змогу оцінити переваги і ризики такого об'єднання, визначити потребу в пошуку додаткових коштів та упорядкуванні видатків. Такий аналіз також дає можливість проаналізувати і порівняти результати своєї фінансової діяльності з результатами інших громад, як своєї області, так і сусідніх. Також він дасть змогу побачити переваги та недоліки громади, спрямувати зусилля на зміцнення фінансової спроможності, а також на раціональне використання коштів із метою надання якісних публічних послуг мешканцям громад.

Виклад основного матеріалу. Успішність функціонування об'єднаних територіальних громад значною мірою залежить від їх фінансової спроможності, що є визначальним стимулом розвитку територіальної громади. Ефективне використання місцевих ресурсів, наявність суб'єктів підприємницької діяльності, рівень та кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена інфраструктура здатні забезпечити успішний розвиток територіальної громади.

І. Сторонянська зазначає, що необхідною умовою формування громадянського суспільства в Україні є активізація реформ у системі місцевого самоврядування у напрямі зростання ролі територіальних громад як основного суб'єкта соціально економічного прогресу відповідної території. Далі, аналізуючи закономірності становлення світогосподарської системи, вчена стверджує, що ефективність виконання територіальною громадою покладених на неї функцій і досягнення стратегічних пріоритетів вимагає належного фінансового забезпечення як поточного функціонування, так і цілей розвитку. Фактично має місце перенесення значення процесів соціально-економічного розвитку на місцевий рівень. У цих умовах територіальна громада має бути одночасно і носієм соціально-економічного розвитку територій, і рушійною силою досягнення стратегічних цілей територіального утворення [1].

Формуючи свою фінансову спроможність, територіальні громади стають суб'єктами управління та отримують реальні можливості виконання покладених на них повноважень та вирішення завдання соціально-економічного розвитку окремої території.

Поняття “фінансова спроможність соціально-економічного розвитку просторової системи” визначається як єдність достатності фінансового потенціалу утворення, результативності використання фінансових ресурсів та можливості самостійного забезпечення соціально-економічного розвитку. Таким чином, фінансова спроможність адміністративно-територіального утворення (або муніципального утворення) – це його здатність забезпечувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання дестабілізаторів і досягнення стабільності соціально-економічного розвитку утворення у короткостроковій та довгостроковій перспективі [2].

Фінансово-бюджетна складова децентралізації займає особливе місце, адже фактично визначає ступінь децентралізації власних повноважень і прямо впливає на соціально-економічний розвиток як окремої території, так і країни загалом. Окрім того, у багатьох європейських країнах адміністративно-територіальна реформа базувалась на результатах бюджетної децентралізації, підвищенні фінансових можливостей надання послуг населенню та покращенні умов для розвитку місцевих громад. Також потрібно врахувати, що фіскальна децентралізація має низку інших переваг, порівняно з централізованою системою. До однієї з головних належить наближеність місцевих органів влади до населення територіальної громади, виявлення потреб громади, реагування на ці потреби, моніторинг їх виконання та реакція населення на реалізацію визначених завдань. Важливою перевагою децентралізації є безпосередній вплив громади на черговість виконання окремих проектів і, загалом, на формування пріоритетів розвитку шляхом обговорень та громадських слухань. Децентралізація бюджетних коштів посилює загальну відповідальність за ліквідацію тіньових схем, збільшення надходжень до місцевого бюджету, прозорість розподілу фінансових ресурсів та відкритість у прийнятті і економічних, і політичних рішень в інтересах територіальної громади.

Дослідження, проведене В. Пальчуком у низці областей України, засвідчило, що на сьогодні питання підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішуються шляхом розвитку економіки на своїх територіях, забезпечення стратегічного управління розвитком територій, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей. Кожна із громад визначає пріоритетні галузі на своїх територіях [3].

За результатами 2018 р., значна частина об'єднаних територіальних громад показує достатньо високі і динамічні темпи приросту власних доходів. Протягом 2018 р. надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) становили 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн, або на 21,5% більше, порівняно з 2017 р. Із початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років, очікується, що вони зростуть майже в 4 рази та, за підсумками 2019 р., становитимуть 267 млрд грн [4].

Аналізуючи окремі показники виконання місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад та темпи їх зростання до попереднього періоду в усіх областях України, потрібно звернути увагу на значне їх збільшення у низці областей. У Волинській, Київській, Івано-Франківській та Черкаській середній показник надходжень власних доходів на 1 мешканця області зріс більше ніж у два рази (табл. 1). Незважаючи на таке значне зростання, у Волинській області цей показник у два рази нижчий, аніж у лідера – Полтавській області. А, загалом, найвище значення середнього показника надходжень власних доходів на 1-го

мешканця області у Полтавській області майже у 4 рази більше, порівняно з найнижчим значенням у Івано-Франківській області, що є свідченням нерівномірного розвитку окремих територій. Значна частка ОТГ практично у всіх областях отримує базову дотацію від держави, тоді як рівень дотаційності найменш фінансово спроможних громад коливається від 6,6% у Київській області до 60,3% у Волинській області (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Окремі показники виконання місцевих бюджетів ОТГ у 2018 р.

Область	Середній показник надходжень власних доходів на 1-го мешканця області	Збільшення до попереднього періоду, %	Частка ОТГ, які отримують базову дотацію, %	Найвищий рівень дотаційності громади, %
Вінницька	4 119,6	43,8	64,7	34,5
Волинська	2 860,6	210,0	82,5	60,3
Дніпропетровська	4 923,3	41,5	67,9	30,9
Донецька	3 802,3	22,0	33,3	43,3
Житомирська	3 327,9	55,8	80,0	37,4
Закарпатська	4 036,8	57,8	50,0	43,4
Запорізька	3 680,6	61,7	88,9	37,6
Івано-Франківська	1 543,3	210,0	95,6	57,9
Кіровоградська	4 853,6	72,4	30,8	14,9
Київська	4 389,8	240,0	44,4	6,6
Луганська	1 954,5	88,4	75,0	38,8
Львівська	3 042,0	70,9	88,6	53,4
Миколаївська	4 003,2	39,0	78,6	33,4
Одеська	4 217,3	60,9	80,0	33,8
Полтавська	5 665,7	74,1	43,6	21,1
Рівненська	2 800,7	54,1	88,0	45,6
Сумська	4 254,0	98,8	57,1	22,0
Тернопільська	2 696,5	33,4	90,0	43,4
Харківська	4 346,1	31,6	75,0	15,7
Херсонська	3 331,7	53,6	53,8	37,5
Хмельницька	3 149,6	42,5	87,1	35,1
Черкаська	4 598,8	210,0	69,2	17,7
Чернівецька	1 880,0	42,1	96,1	52,9
Чернігівська	3 989,1	36,7	56,8	20,1

Загалом, показники виконання місцевих бюджетів ОТГ характеризують стан соціально-економічного розвитку територіальної громади і свідчать про необхідність активізації роботи в цьому напрямку. Пошук нових можливостей наповнення місцевих бюджетів є запорукою підвищення рівня життя на окремій території та надання більш якісних послуг органами місцевого самоврядування.

Досліджуючи фінансові можливості територіальної громади на перспективу, зазначає Т. Гургула, важливо враховувати також незадіяні у виробничо-господарський обіг такі чинники, як наявність природних ресурсів, корисних копалин, які на поточний час не використовуються, створення нових підприємницьких структур, розширення сфери послуг населенню та суб'єктам господарювання [6]. Важливою складовою забезпечення фінансової спроможності місцевого самоврядування є формування ОТГ відповідно до перспективних планів областей. Такі перспективні плани є новою територіальною основою для діяльності органів влади на рівні громад та розглядаються як проєктні моделі ефективної територіальної організації місцевого самоврядування на базовому рівні. Водночас продовжується процес формування перспективних планів. Із 20 грудня 2019 р. набув чинності Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” (щодо спрощення процедури затвердження перспективних планів формування територій громад Автономної Республіки Крим, областей)” № 2189 від 30.09.2019 р. Цей закон передбачає, зокрема, що об’єднання громад надалі відбуватиметься винятково за перспективним планом. За даними Мінрегіону на січень 2020 р., затвердженими Урядом перспективними планами формування територій громад покрито вже 90,3% території країни [7]. Таким чином сучасні підходи до формування місцевої бюджетної політики повинні сприяти належному виконанню власних та делегованих повноважень органами місцевого самоврядування, які можуть бути досягнуті шляхом реалізації низки завдань.

Передусім це пошук додаткових можливостей збільшення надходжень до місцевих бюджетів шляхом залучення бізнесу на свою територію. На необхідності та особливості цього підходу акцентують деякі українські вчені-економісти [8]. Важливим моментом є збільшення кількості зареєстрованого бізнесу і, відповідно, величини сплати податків у місцевий бюджет. Податки, які сплачують місцеві підприємства і організації, що функціонують на певній території, є важливим джерелом місцевих фінансових ресурсів. До того ж, збільшення надходжень до місцевого бюджету не завжди корелюється зі збільшенням податкових ставок, які встановлюють місцеві органи влади. Часто зниження податкових ставок і приведення до оптимального рівня дає позитивний ефект у співпраці бізнесу та місцевих органів влади і збільшує величину надходжень до місцевого бюджету. Це означає, що місцева влада повинна проявляти гнучкість у співпраці з бізнесом і працювати через домовленості, а не через покарання. Це стосується і підвищення, і зниження рівня податкових ставок для отримання найкращого результату. Загалом, проведення громадських слухань із приводу встановлення місцевих податків та зборів могло би бути інструментом для роботи з депутатами та представниками бізнесу з приводу підвищення або зниження ставок.

Успішний розвиток бізнесу, створення комфортних умов для роботи підприємств сприяють збільшенню капіталовкладень, які отримує громада. У

цьому контексті важливим є створення привабливих умов для інвесторів із малого та середнього бізнесу. Свої інвестиційні можливості громади можуть реалізувати шляхом використання як фінансових, так і природних та людських місцевих ресурсів, тобто зробити повну інвентаризацію своїх активів. На думку Ю. Боковикової, важливими чинниками розвитку територіальних громад є природні ресурси (земельні, водні, лісові, мінерально-сировинні тощо), які змінюють свою якість залежно від умов використання [9]. Такий підхід дає можливість виявити усі конкурентні переваги громади, і на цій основі створити власний інвестиційний паспорт. Важливими документами, які сприяють залученню інвесторів, є також наявність стратегічного плану та генерального плану розвитку території. Розроблення схеми планування території містить важливу інформацію для потенційних інвесторів, оскільки вона обґрунтовує потреби територіальної громади, узгоджує державні, громадські, приватні інтереси. Для цього затверджено документ, який регламентує питання розробки та впровадження в практичну діяльність ОТГ документації з просторового планування “Склад і зміст схеми планування території, на якій реалізуються повноваження сільських, селищних, міських рад” [10] та який має сприяти сталому розвитку територій і поліпшенню інвестиційного клімату регіонів. Окрім того, в умовах децентралізації всі умови отримує розвиток регіональних стартапів.

Важливою умовою розширення бази податкових і неподаткових надходжень органу місцевого самоврядування є створення та розвиток культурно-креативної індустрії, до якої можна зарахувати розвиток туризму шляхом використання місцевих визначних місць, відновлення старих церков, костьолів, приведення їх у порядок із метою формування туристичної привабливості території. Тут актуальним є створення гончарних цехів, різних ремісництв на місцях для створення та продажів товарів із символікою місцевості, розширення місцевих послуг, виробництво і продаж сувенірів тощо. Окрім того, багато регіонів використовують ексклюзивний продукт (мед, пиво, вино, сири тощо), бажано з глибокою історичною згадкою про нього, який виробляють місцеві підприємства і використовують як конкурентну перевагу у залученні туристів.

Тобто існує низка підходів, які здатні забезпечити значне зростання доходів місцевих бюджетів. Однак за цього потрібно звертати увагу ще на один важливий аспект, із погляду на забезпечення стійкого розвитку територіальної громади, – це оптимізація видатків та формування оптимальної структури видаткової частини бюджету. На цьому наголошує А. Дем’янюк, зазначаючи, що головною проблемою у досягненні успішного результату модернізації бюджетних відносин на місцевому рівні є забезпечення спроможності органів місцевого самоврядування щодо формування оптимального бюджету для реалізації стратегічних напрямів розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Отже, у сучасній бюджетній практиці

до першочергових завдань належить ефективність здійснення видатків місцевих бюджетів у контексті їх оптимізації [11]. Це означає, що у частині використання коштів необхідно зосередитись на таких складових видатків, як формування управлінського апарату, який здатний до виконання всіх повноважень, але його фінансування є не надто обтяжливим для бюджету. Окрім того, важливим є проведення постійного аналізу витрачання бюджетних коштів, прозорість і оприлюднення результатів аналізу, що дасть змогу попередити випадки їх нерационального витрачання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, зміни територіальної організації влади передбачають формування ефективного місцевого самоврядування, здатного забезпечити покращення умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Особливе місце тут належить дослідженню фінансової спроможності та фінансового стимулювання розвитку територіальних громад. Формуючи свою фінансову спроможність, територіальні громади стають суб'єктами управління та отримують реальні можливості виконання покладених на них повноважень та вирішення завдання соціально-економічного розвитку окремої території.

Важливим аспектом вирішення цієї проблеми є пошук можливостей наповнення місцевого бюджету, постійне проведення аналізу фінансової спроможності територіальної громади. Такий аналіз також дає можливість проаналізувати та порівняти результати своєї фінансової діяльності з результатами інших громад (як своєї області, так і сусідніх). Також він дасть змогу побачити переваги та недоліки громади, спрямувати зусилля на зміцнення фінансової спроможності та на раціональне використання коштів із метою надання якісних публічних послуг мешканцям громад. За цього потрібно звертати увагу ще на один важливий аспект у контексті забезпечення стійкого розвитку територіальної громади – це оптимізація видатків та формування оптимальної структури видаткової частини бюджету. Такі сучасні підходи до формування місцевої бюджетної політики забезпечать досягнення реальної фінансової спроможності територіальної громади та належне виконання власних і делегованих повноважень органами місцевого управління цією громадою.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук підходів до підвищення ефективності фінансового управління територіальної громади, аналізу отримання додаткових доходів від використання незадіяних природних і людських ресурсів та оцінки ефективності інвестиційних проєктів.

Список використаної літератури

1. Сторонянська І. З., Пелехатий А. О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи // Регіональна економіка. 2014. № 3. С. 228—238.
2. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. URL : http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/30350/1/MO_2019_7.pdf (дата звернення: 05.01.2020).

3. Пальчук В. Розвиток економічного потенціалу громад у рамках реформи з децентралізації // Україна: події, факти, коментарі. 2018. № 11. С. 38—50.

4. Сторонянська І. З., Пелехатий А. О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад... С. 228—238.

5. Експерти проаналізували бюджети об'єднаних громад кожної області за 2018 рік. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/10674> (дата звернення: 05.01.2020).

6. Гургула Т. В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Вип. 1 (7). С. 132—136. (Серія : Економіка).

7. Усі регіони провели в Мінрегіоні консультації зі створення перспективних планів: далі – повторні консультації та робота з громадами. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/12077> (дата звернення: 04.01.2020).

8. Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління / Є. І. Ходаківський, Т. М. Ратошнюк, Л. Л. Капітула, М. Ф. Плотнікова // Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2016. Вип. 25. С. 158—170.

9. Боковикова Ю. В. Природні ресурси – ресурси розвитку територіальних громад // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Вип. 1. Харків : ХаРІДУ, 2017. С. 66—71.

10. Мінрегіон створив інструмент для ефективного просторового планування територій громад. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/8152> (дата звернення: 04.01.2020).

11. Дем'янюк А. В. Проблеми та перспективи оптимізації видатків місцевих бюджетів України в умовах реформи децентралізації // Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2018. Вип. 19. С. 986 (Серія : Економіка і суспільство).

Статтю подано: 28.02.2020

Статтю схвалено: 06.03.2020

Krainyk Olha Petrivna

*Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics,
Lviv Regional Institute for Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0001-6295-3999

e-mail: okraynyk@gmail.com

FINANCIAL STIMULATION OF THE TERRITORIAL COMMUNITY DEVELOPMENT

Problem setting. The success of United Territorial Communities development depends on stimulating their financial capacity. Effective use of local resources, availability of business entities, developed infrastructure is capable of ensuring the successful development of the territorial community. By forming their financial capability, territorial communities become management entities and are given real opportunities to carry out their powers.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The current stage of development of local self-government is characterized by a full understanding of the need for change, provided that the development of territorial communities and the study of their financial capacity. Thus, it is important to pre-calculate its financial capacity, which will

assess the benefits and risks of such an association, determine the need to find additional funds and organize expenditures. At the same time, the approaches to the analysis of communities' financial capacity have not been fully explored.

Paper main body. The carried out analysis of data of the performance of local government budgets of United Territorial Communities has shown a significant increase in several regions. At the same time, the analysis showed that the rate of growth of own incomes per inhabitant in different regions differs more than twice. This indicates the necessity to find additional opportunities to increase the revenues into the local budgets by attracting businesses to their territories. Successful business development, creation of comfortable working conditions for businesses helps to increase the financial resources, which the community would receive. Important documents that help attract investors are the existence of a strategic plan and a master plan for the development of the territory. The development of the territory planning scheme contains important information for potential investors, as it substantiates the needs of the territorial community and arranges the public, civil and private interests. Another important aspect of meeting the financial needs of the territorial community is the formation of the optimal structure of the expenditure part of the budget. It is vital to carry out a constant analysis of budget expenditures, transparency and publicizing the results of the analysis, which will prevent cases of their irrational spending.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Thus, when forming a new OTG, it is important to pre-calculate its financial capacity, which will assess the benefits and risks of such an association, determine the need to find additional funds and organize expenditures. This analysis also provides an opportunity to analyze and compare the results of their financial activities with the results of other communities, both in their region and in neighboring one. It will also provide an opportunity to see the strengths and weaknesses of the community, focus efforts on strengthening financial capacity and the rational use of funds to provide quality public services to community residents. The financial and budgetary component determines the degree of decentralization of its powers and influences the socio-economic development of a particular territory. Decentralization of budgetary resources enhances the overall responsibility for increasing the revenues into the local budget for the benefit of the local territorial community. Therefore, the formation of the financial capacity of territorial communities is an important task of our time and the search for opportunities to intensify this process is an important question of future research.

Key words: local authorities; resource potential; decentralization; local finances; financial stimulation; territorial community; the capacity of the territorial community; forming the capacity of territorial community in conditions of decentralization.

References

1. Storonianska, I. Z., Pelekhatyi, A. O. (2014). Finansove zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad u konteksti administratyvno-terytorialnoi reformy. *Rehionalna ekonomika*, № 3, pp. 228-238 [in Ukrainian].
2. Kutsenko, T., Sirenko, Ya. (2019). *Zabezpechennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad yak priorytet detsentralizatsii upravlinnia*. URL : http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/30350/1/MO_2019_7.pdf [in Ukrainian].
3. Palchuk, V. (2018). Rozvytok ekonomichnoho potentsialu hromad u ramkakh reformy z detsentralizatsii. *Ukraina: podii, fakty, komentari*, № 11, pp. 38-50 [in Ukrainian].

4. Storoniaska, I. Z., Pelekhay, A. O. (2014). Finansove zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad...

5. *Eksperty proanalizuvaly biudzhety obiednanykh hromad kozhnoi oblasti za 2018 rik*. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/10674> [in Ukrainian].

6. Hurhula, T. V. (2017). Finansove zabezpechennia spromozhnosti terytorialnykh hromad: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, Issue 1 (7), pp. 132-136 [in Ukrainian].

7. *Usi rehiony provely v Minrehioni konsultatsii zi stvorennia perspektyvnykh planiv: dali – povtorni konsultatsii ta robota z hromadamy*. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/120779> [in Ukrainian].

8. Khodakivskyi, Ye. I., Ratoshniuk, T. M., Kapitula, L. L., Plotnikova, M. F. (2016). Formuvannia systemy rozvytku silskykh terytorii na zasadakh pidpriemnytstva, samorehuliuвання ta derzhavnoho upravlinnia. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, Issue 25, pp. 158-170 [in Ukrainian].

9. Bokovykova, Yu. V. (2017). Pryrodni resursy – resursy rozvytku terytorialnykh hromad. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, Issue 1, pp. 66-71 [in Ukrainian].

10. *Minrehion stvoryv instrument dlia efektyvnoho prostorovoho planuvannia terytorii hromad*. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/8152> [in Ukrainian].

11. Dem'ianiuk, A. V. (2018). Problemy ta perspektyvy optymizatsii vydatkiv mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh reformy detsentralizatsii. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, Issue 19, pp. 986 [in Ukrainian].

Paper submitted: 28.02.2020

Paper accepted: 06.03.2020

Цитування: Крайник О. П. Фінансове стимулювання розвитку територіальної громади // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 1 (62) : у 2 ч. Ч. 2 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. С. 203—212. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205832>).

Citation: Krainyk, O. P. (2020). Financial stimulation of the territorial community development. *Efficiency of Public Administration*, Issue 1 (62), pp. 203-212. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205832>).